

SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÜNİVERSİTE KAVRAMINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI

Mustafa YILDIRIM^{1*}

ÖZET

Çalışmanın amacı sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik oluşturdukları algıları metaforik benzetmeler aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Çalışmaya 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Düzce ili Kaynaşlı ilçesinde öğrenim gören 28 erkek ve 28 kız olmak üzere toplam 56 öğrenci katılmıştır. Yapılan bu çalışma mevcut metaforların belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik betimsel bir çalışmadır. Çalışmada, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma metodu kullanılmıştır. Üniversite kavramına yönelik öğrencilerin ne tür metafora sahip olduklarını ortaya çıkarmak için “Üniversite ... gibidir çünkü ...” tümcisini tamamlamaları istenmiştir. Olgu bilim deseni kullanılan çalışmada veriler betimsel ve içerik analiz yöntemleriyle açıklanmıştır. Yapılan çalışma sonucu elde edilen verilere göre toplam 56 öğrenci 53 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen metaforlar birtakım analiz işlemine tabi tutularak benzeyen özelliklerine göre 6 grupta değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramını 16’sı “mekân” kavramıyla 13’ü “süreç” kavramıyla 11’i “doğa” kavramıyla 8’i “özgürlük” kavramıyla 7’si “gelecek” kavramıyla 1’i “yiyecek” kavramıyla ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik algılarını belirlemede ve açıklamada metaforların önemli bir araştırma aracı olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metaforik Algı, Sekizinci Sınıf, Üniversite Algısı, Metafor

EIGHTH GRADE STUDENTS' METAPHORICAL PERCEPTIONS OF THE CONCEPT OF UNIVERSITY

ABSTRACT

The aim of the study is to reveal the perceptions of eighth grade students towards the concept of "university" through metaphorical analogies. A total of 56 students, 28 boys and 28 girls, studying in Kaynaşlı district of Düzce province in the 2023-2024 academic year, participated in the study. This study is a descriptive study to identify and analyze existing metaphors. In the study, qualitative research method was used in data collection, data analysis and interpretation. In order to reveal what kind of metaphors students have for the concept of university, they were asked to complete the sentence "University is like ... because ...". In the study in which the phenomenology design was used, the data were explained with descriptive and content analysis methods. According to the data obtained as a result of the study, a total of 56 students produced 53 valid metaphors. The metaphors produced were subjected to some analysis process and evaluated in 6 groups according to their similar characteristics. As a result of the study, it was determined that eighth grade students associated the concept of "university" with 16 concepts of "space", 13 concepts of "process", 11 concepts of "nature", 8 concepts of "freedom", 7 concepts of "future" and 1 concept of "food". As a result, it was determined that metaphors are an important technique in determining the perceptions of eighth grade students towards the concept of "university".

Keywords: metaphorical perception, eighth grade students

Önerilen Atıf: Yıldırım, M. (2024). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Kavramına Yönelik Metaforik Algıları. Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT), 8(1), 1- 13.

TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1481877>

^{1*} Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı,

mucuva81@gmail.com

Orcid ID: 0009-0006-2209-3449

GİRİŞ

Eğitim yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu süreç içerisinde kişi örgün ya da yaygın eğitim süzgeçlerinden geçerek kendisini geliştirmektedir. Sürecin en üst basamağını yükseköğretim oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının temelini üniversiteler oluşturmaktadır. Öğrencilerine türlü akademik disiplinlerde araştırma imkânı ve yüksek eğitim sunan bir eğitim kurumudur üniversiteler (Demirbilek, 2022). Kesintisiz eğitimi bitiren bireyler, eğitim hayatını devam ettirmek için üniversitelerin çeşitli ön lisans veya lisans programlarına katılım sağlayabilirler. Üniversitelerin amacı yaratıcı, bağımsız ve eleştirel düşünmeyi geliştirmek, araştırmalar yapmak, bilgi üretmek, bilgiyi aktaran ve yaygınlaştıran özerk bir öğretim vermektir (Ortaş, 2004). Gelişmişliğin günümüzde bilim ve teknolojiyle belirlendiği varsayılırsa uzman personel yetiştirmek, bilimsel araştırmalar yapmak, üst düzey eğitim vermek, ülkenin kalkınmasına katkı sağlamak gibi önemli görevleri bulunmaktadır (Turan ve Şahin, 2013). Üniversitelerin geçmişten günümüze kadar yapısında, işlevlerinde ve işleyişinde sürekli bir dönüşüm ve değişim olmuştur. Bu değişimler üniversite kavramının içeriğinde ve algılanmasında büyük değişimler meydana getirmiştir. Üniversitelerin araştırma ve eğitim öğretim işlevlerine topluma hizmet etme, topluma yön verme gibi görevleri de eklenmiştir (Günay,2004; Rasmussen, Moendb ve Gulbrandsen, 2006).

İnsanoğlu sosyal bir canlı olmasına rağmen günlük hayatta karşılaştığı olay ya da durumları genellikle farklı bakış açılarıyla değerlendirmektedir. Aynı şey ifade edilse de duygusal bir varlık olduğu için konuyla ilgili düşünceleri açıkça ifade etmek amacıyla farklı sembol ve benzetmelerden yararlanır. Bu kullanılan farklı sembol ve çağrışımlara metafor denilmektedir. Kişinin, olgu ya da bir kavramı algıladığı şekilde, benzetmelerden yararlanarak ifade etmesi anlamına gelen metafor sözcüğü Yunanca “metapherein” sözcüğünden türemiştir (Levine, 2005). İlk kez metafor 1980’de Lakoff ve Johnson tarafından “*Metaphors We Live By*” adlı çalışmalarında kullanılmıştır (Döş, 2010). Metaforik benzetmeler, kişinin yaşamışlığını anlamamızı sağlayarak kişinin iç dünyasına yönelik bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Metaforlar, kişilerin kendi dünyalarını anlayıp yapılandırmalarına içselleştirmelerine ve zihinsel harita oluşturmalarına kolaylık sağlamaktadır. Metaforlar, bilinmeyenlerin ilişkilendirilerek öğretilmesinde etkili bir teknik, öğrenilenlerin hatırlanması açısından da geçerliliği kanıtlanmış bir teknik olarak görülmektedir (Arslan ve Bayrakçı, 2006). Metaforlar öncelikle farklı kavramlar arasında ilişkisel bir bağ kurarak farklı şemaları ilişkilendirerek algıların netleşmesini sağlamaktadır (Saban, 2008). Metaforlar birçok alanda kullanımının yanında zaman zaman eğitim-öğretim amacıyla da kullanılmaktadır. Günümüzde metaforlar eğitim araştırmalarında çok sık kullanılmaktadır. Metaforlar öğrencilerin iletişim yetilerini ve zihinsel süreçlerini açıklamada sıklıkla kullanılmaktadır. Eğitimde kullanılan metaforik benzetmeler öğrenilmesi zor terim ve kavramların somutlaştırılarak betimlenmesinde oldukça etkili ve işlevseldir (Arslan ve Bayrakçı, 2006).

Alanyazın incelendiğinde metaforik benzetmelerin birçok bilim dalında birçok alanda kullanıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların bazıları şunlardır: Sosyolojide (Eraslan, 2011), Edebiyatta (Yazıcı, 2012), program geliştirmede (Semerci, 2007), eğitimde (Korkmaz ve Bağçeci, 2013). Semerci (2007)’nin ifadesiyle metaforik benzetmeden yararlanılmayan disiplin yok sayılır. Bu disiplinler haricinde ‘üniversite’ kavramına yönelik birçok araştırma yapılmıştır. (Korkmaz ve Bağçeci, 2013; Uğurlu, 2018; Fırat ve Yurdakul, 2012; Demirtaş ve Çoban,

2014). Ancak alanyazın taramasında sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik metaforik benzetmelerinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.PROBLEM DURUMU

Bilişim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişim; kişilerin günlük hayatlarını, sosyal yaşantılarını, etkilediği gibi kavram, olay ve olgulara yönelik kavrayış şekillerini de önemli şekilde değiştirmektedir. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik algıları da bu merakın bir bölümünü oluşturmaktadır. Bilgiye ulaşmanın kolay olduğu günümüzde bilgiye bu kadar yakınken 8. sınıf öğrencilerinin üniversite kavramına karşı nasıl bir algı oluşturduklarını metaforlar aracılığıyla belirleyerek bilim çağında, bilim yuvası olmaya aday üniversitelerin bu çocukların algısına ne kadar ulaşabildikleri merak edilmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Yapılan çalışmanın amacı 8. Sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik oluşturdukları metaforik benzetmeleri açığa çıkarmaktır. Merak edilen bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforik benzetmeler nelerdir?
2. “üniversite” kavramına yönelik sekizinci sınıf öğrencilerinin oluşturdukları metaforik benzetmeler, ortak özelliklerine göre hangi kategorilere ayrılmaktadır.

1.2. Araştırmanın önemi

Çocukların algılarını belirlemede yaşantı, aile, akran, öğretmenlerin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu düşünüldüğünde “üniversite” kavramına yönelik algıların belirlenmesinin, eğitim paydaşlarına farklı bakış açıları ve önemli bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. 8. Sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik algılarını hangi metaforik benzetmelerle açıklandığını araştıran herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmanın bu yönüyle bir boşluğu doldurarak bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Sekizinci sınıf öğrencilerinin üniversite kavramına yönelik metaforik benzetimlerini belirlemek için yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Kavramları, eğilimleri, durumları, deneyimleri ve olayları değişik şekillerde açıklayabilen olgulardır. Gündelik hayatta bu olgularla değişik zaman dilimlerinde farklı şekillerde karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmalar, olguların bütünüyle anlaşıldığı manasına gelmez. Olgubilim tam anlamıyla kavranılamayan fakat bütünüyle kişiye yabancı olmayan olguların belirlenip ortaya çıkarılması için uygun çalışma zemini oluşturulmasını sağlamaktadır (Akturan ve Esen, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin belleğindeki şemaları ve benzerlikleri kategorize ederek ‘üniversite’ kavramına yönelik algıları metaforik benzetmeler aracılığıyla belirlenmiştir. Metaforik benzetmeler farklı kavramların ortak yönlerinin kesişim kümeleridir (Saban, 2009).

Çalışmaya katılan sekizinci sınıf öğrencileri farklı metaforik benzetmeler kullanarak “üniversite” kavramını zihinlerinde nasıl şekillendirdiklerini açıklamaktadırlar.

2.2. Çalışma Grubu

Yapılan bu çalışmada çalışma grubunu Düzce ili Kaynaşlı ilçesinde öğrenim görmekte olan 56 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmacıya tanıdık bir katılımcı grubu olması, maliyetinin diğer yöntemlere göre az olması nedeniyle araştırmacıya pratiklik ve hız kazandıran çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışma grubuna ait bilgiler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Yüzde ve Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kız	28	50
Erkek	28	50

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde(%) 50’si kız yüzde(%) 50’si erkek öğrenciden oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Uygulama yapılmadan önce metafor üretme ve araştırmanın amacıyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Sonrasında sekizinci sınıf öğrencilerine “üniversite” kavramına yönelik algılarını belirleyebilmek için her öğrenciye “Üniversite.... gibidir, çünkü....” ifadesinin yazılı olduğu kağıt verilmiştir. Süre kısıtlaması olmadan öğrencilerden metaforlar kullanarak ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. Metaforik çalışmalarda “gibi” kavramı metaforun kaynağı ile konusu arasında güçlü bir bağ kurduğu içim tercih edilmektedir. Aynı şekilde “çünkü” bağlacıyla da benzetmenin yapılış amacının ortaya çıkarılması ve gerekçeli bir veriye ulaşılması sağlanmaktadır (Saban, 2008).

2.4. Veri Analizi

Bu çalışmada veriler değerlendirilirken içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmanın derinlemesine inceleme gerektirmeyen bilgilerinin tanımlanmasında tercih edilirken; içerik analizi yöntemi ise derinlemesine bilgi ve inceleme gerektiren verilerin tanımlanmasında, yorumlanmasında, bu verilere götüren kavram ve temaların belirlenmesinde kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Betimsel analiz ne, kim, hangi soruları üzerinde dururken içerik analizi ise neden, niçin ve nasıl soruları üzerinde durmaktadır. Araştırmada sekizinci sınıf öğrencilerinin ‘üniversite’ kavramına yönelik metaforik benzetmeleri belirlenirken “Üniversite ... gibidir” bölümü incelenirken betimsel analizden yararlanılmış, “Çünkü...” bölümü incelenirken daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgi gerektirdiği için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucu toparlanan veri kağıtları kız öğrenciler için K1, K2, K3 şeklinde erkek öğrenciler için E1, E2, E3 şeklinde sıralandırılarak dijital ortama aktarılmıştır. Çalışmaya katılan

öğrencilerin türettikleri metaforik benzetmeler yorumlanarak gerekçeleriyle birlikte kategorilere ayrılmıştır. Metaforik benzetmelerin daha nesnel anlaşılabilmesi için öğrencilerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında önyargılar azaltılarak geçerliğin artırılması amaçlanmıştır. Geçerliliği arttırmak için nitel araştırmalarda aktarılabirlik önemli bir kriterdir (Başkale, 2016). Benzer araştırmalara uyarlanabilmesi için araştırmanın bütün aşamaları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin yanıtları olduğu gibi yazıya aktararak araştırmanın geçerliliği dikkate alınmıştır. Tutarlılığın önemine binaen güvenilirlik gözetilmiştir. Yapılan çalışmanın yakın demografik özelliklere sahip başka bir grupta tekrar uygulanması halinde yakın bulgulara ulaşılacağı düşünülmektedir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşşın, 2015). Bazı istatistiki hesaplamalar yapılarak metaforik benzetmelerin frekansları, öğrencilerin demografik bilgileri ve dağılımı betimlenmiştir. Metaforik benzetmeler belirli bir düzende incelenmiştir. Saban (2008) tarafından yapılan sıralamaya göre (1) verilerin kodlanması ve ayıklanması adımı, (2) örnek metafor imgesi derlenmesi adımı, (3) kategori geliştirilmesi adımı, (4) güvenilirlik ve geçerlik sağlama adımı ve (5) verilerin yorumlanması adımlarıdır. Araştırmadaki verilerin analiz aşaması ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

3.BULGULAR

3.1.Birinci alt probleme yönelik bulgular

Üniversite kavramına yönelik üretilen metaforlar

8. sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramını ifade etmeye yönelik metaforlarını belirlemek amacıyla “Üniversite ..... gibidir. Çünkü .....” İfadesinin yazılı olduğu kağıt katılımcılara verilmiş ve uygun metaforlar kullanarak doldurmaları talep edilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerden alınan bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir. Sekizinci sınıfa giden 56 öğrenciden 53 değişik metaforik benzetme kullanılmıştır. Üretilen 53 metaforik benzetmenin 50 tanesi bir defa, 3 tanesi iki defa kullanılmıştır. Sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik oluşturdukları metaforik benzetmeler ve kullanım sıklığı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. “Üniversite” Kavramına Yönelik Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Oluşturdukları Metaforik Benzetmeler ve Frekanslar (F)

Sıra No	Oluşturulan Metaforik Benzetmeler	F	Sıra No	Oluşturulan Metaforik Benzetmeler	F
1	Dönüm Noktası	1	28	İşe Gitmek	1
2	Galaksi	1	29	Üst Rütbe	1
3	Şelale	1	30	Dostluk	1
4	Akıl	1	31	Evim	1
5	Yaşam	1	32	Hayatın Son Dönüm Noktası	1
6	Meslek	1	33	Bir Oyunun Son Bölümü	1
7	Çalışma Yeri	1	34	Serbest Bir Eğitim	1
8	Kendi Ayaklarımızın Üzerinde Durabildiğimiz Yer	1	35	İstanbul	1
9	Hayatın Belirlenmesi	2	36	Denizin Ortasındaki Buz Dağı	1

10	Ağaç	2	37	İsteğe Bağlı İş	1
11	Hayatın Başlangıcı	1	38	Okuldan Ayrı Bir Yer	1
12	Mesleğe Açılan Bir Kapı	2	39	En Önemli Okul	1
13	Hastane	1	40	At Yarışı	1
14	Kısır Döngü	1	41	Güzel	1
15	Başarının Anahtarı	1	42	Ders Çalışmak	1
16	Özgür Bir Yaşam Alanı	1	43	Zümrüt Madeni	1
17	Güzel Bir yer	1	44	AVM	1
18	İyi Bir Yere Gelmek	1	45	Yol	1
19	Sonsuz Bir Işık	1	46	Küçük Dünya	1
20	Tek Başına Ayakta Durmak	1	47	Flamingonun Boynu	1
21	Olgunlaşmanın Parçası	1	48	İlkbahar	1
22	Bir Spor Dalı	1	49	Bir Dolabın Çekmecesini	1
23	Çiçek	1	50	Bir Fidan	1
24	Rahat Bir Nefes Almak	1	51	Ekmek Arası Kokoreç	1
25	Çok Büyük Bir Yer	1	52	Sonsuz Meyve Sunan Meyve Bahçesi	1
26	Hayallerime Açılan Son Kapı	1	53	Baharın Gelişi	1
27	Gökkuşluğu	1			

Tablo 2 incelendiğinde sekizinci sınıf öğrencilerinin üniversite kavramına yönelik 53 tane metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforların 50 tanesinin bir kez kullanıldığı, buna karşılık; hayatın belirlenmesi f (2), ağaç f(2), mesleğe açılan bir kapı f(2) kullanıldığı görülmüştür.

3.2. ikinci alt probleme yönelik bulgular

Üniversite kavramına yönelik üretilen metaforların yer aldığı kategoriler

Sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik oluşturdukları metaforik benzetmeler ayrıntılı bir şekilde ele alınarak yakın niteliklerine göre kategori edilerek gruplandırılmıştır. Metaforik benzetmeler 6 alt başlıkla gruplandırılmıştır. Kategoriler; doğa kavramı ile kurulan metafor, mekân kavramı ile kurulan metafor, süreç kavramı ile kurulan metafor, gelecek kavramı ile kurulan metafor, özgürlük kavramı ile kurulan metafor ve yiyecek kavramı ile kurulan metafor olarak toplamda 6 kategori şeklinde araştırmada sıralanmıştır. Tablo 3’te sekizinci sınıf öğrencilerinin üniversite kavramına yönelik ürettikleri metaforların kategorileri ve metaforları verilmiştir.

Tablo3. “Üniversite” Kavramına Yönelik Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Oluşturdukları Metaforik Benzetmeleri, Kategoriler, Metafor Sayısı ve Metafor Frekansı

Sıra No	Kategori	Metaforik Benzetmeler	Metafor sayısı	Metafor frekansı
1	Mekan Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Çalışma yeri, kendi ayaklarımızın üzerinde durabildiğimiz yer, hastane, güzel bir yer, çok büyük bir yer, evim, İstanbul, okuldan ayrı bir yer, en önemli okul, güzel, ders çalışmak, AVM, yol, küçük dünya, bir dolabın çekmecesini, sonsuz meyve sunan meyve bahçesi.	16	16

2	Doğa Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Galaksi, şelale, ağaç (2), gökkuşağı, denizin ortasındaki buz dağı, zümrüt madeni, flamingonun boynu, ilkbahar, bir fidan, çiçek.	10	11
3	Süreç Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Hayatın belirlenmesi (2), meslek, hayatın başlangıcı, kısır döngü, başarının anahtarı, iyi bir yere gelmek, bir spor dalı, baharın gelişi, işe gitmek, bir oyunun son bölümü, at yarışı, akıl.	12	13
4	Gelecek Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Dönüm noktası, yaşam, mesleğe açılan kapı (2), hayallerime açılan son kapı, üst rütbe, hayatın son dönüm noktası.	6	7
5	Özgürlük Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Özgür bir yaşam, sonsuz bir ışık, tek başına ayakta durmak, olgunlaşmanın parçası, dostluk, serbest bir eğitim, isteğe bağlı iş, rahat bir nefes almak.	8	8
6	Yiyecek Kavramıyla Kurulan Metaforlar	Ekmek arası kokoreç.	1	1

Tablo 3'teki bulgular tetkik edildiğinde 53 tane farklı metaforik benzetmenin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Sekizinci sınıf öğrencilerinin oluşturdukları metaforik benzetmeler 6 farklı kategoriye ayrılmıştır. Metaforik benzetmeler gruplandırıldığında en çok mekan kavramıyla kurulan metaforlar kategorisinde f(16) olduğu görülmüştür. Bu kategoriye sırasıyla süreç kavramıyla kurulan metaforlar s(13), doğa kavramıyla kurulan metaforlar f(11), özgürlük kavramıyla kurulan metaforlar f(8), gelecek kavramıyla kurulan metaforlar f(7), yiyecek kavramıyla kurulan metaforlar f(1) şeklinde ifade edilmiştir. Oluşturulan 6 farklı kategoriyle ilgili bilgiler şu şekildedir.

Mekan kavramıyla kurulan metaforlar

Araştırmada katılımcılar tarafından üretilen 53 metafordan 16 tanesi mekân kavramları üzerinden oluşturulmuştur. Mekân kavramıyla oluşturulan metaforların her biri bir kez kullanılmıştır. Üniversite kavramını mekân ile ilişkilendiren öğrencilerin görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

“Üniversite sonsuz meyve sunan meyve bahçesi gibidir çünkü içinde binlerce lezzetler sunar ve tatmamızı sağlar.”(E28)

“Üniversite bir dolabın çekmecesine gibidir çünkü hayatın önemli bölümlerinden biridir.” (E25)

“Üniversite küçük dünya gibidir çünkü büyük dünyayı görürsün.”(E22)

“Üniversite AVM gibidir çünkü istediğin her şey oradadır.”(E20)

“Üniversite çalışma yeri gibidir çünkü dersleri çok ağırdır büyük ihtimalle.”(K7)

Doğa kavramıyla kurulan metaforlar

Uygulamada öğrenciler tarafından oluşturulan 53 metaforik benzetmenin 10 adeti doğa kavramlarıyla ilgili oluşturulmuştur. Bunlardan ağaç kavramı 2 kez diğerleri ise birer kez kullanılmıştır. Üniversite kavramını doğa ile ilişkilendiren öğrencilerin görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

“Üniversite ilkbahar gibidir çünkü insanı canlandırır.”(E24)

“Üniversite denizin ortasındaki buz dağı gibidir çünkü ilk başta sadece başını görebilirsin ve devamını tahminler üzerinden bilebiliriz.”(E11)

“Üniversite gökkuşağı gibidir çünkü renkli kişilikler barındırır.”(K27)

“Üniversite şelale gibidir çünkü özgür bağımsız ama içine girince zorluklar karşılar, zorluklar karşısındaki tutumu çalışmayı, plan programı düzgünce ve önemli tutmalıyız.”(K3)

“Üniversite galaksi gibidir çünkü her galakside bir sürü gezegen ve yıldız vardır. Galaksi üniversite, öğrenciler yıldız, öğretmenler de gezegenleri temsil eder.”(K2)

Süreç kavramıyla kurulan metaforlar

Araştırmada katılımcılar tarafından üretilen 53 metafordan 12 tanesi süreç kavramları üzerinden oluşturulmuştur. Bunlardan hayatın belirlenmesi kavramı 2 kez diğerleri ise birer kez kullanılmıştır. Üniversite kavramını süreç ile ilişkilendiren öğrencilerin görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

“Üniversite başarının anahtarı gibidir çünkü eğer okursak güzel bir hayat eğer okumazsak orta seviyede bir hayat yaşarız.”(K15)

“Üniversite hayatın belirlenmesi gibidir çünkü en önemli kararlarımızı üniversitede alırız, ileride yapacağımız işi okuyacağımız yeri üniversitede belirleriz.”(K9)

“Üniversite akıl gibidir çünkü zor bir yerdir, istediğin bölümü kazanmak için çalışmak gerekir. Fazla çalışmak gerekir, istemesek de başarmak için çalışmamız gerekir.”(K4)

“Üniversite at yarışı gibidir çünkü 20 at koşar ama en iyisi kazanır.”(E16)

“Üniversite bir oyunun son bölümü gibidir çünkü mesleğimizi elimize almak için son aşamayı aşmak başarmak gerekir. Oyunda da son bölümü geçerse kazanırız.”(E6)

Gelecek kavramıyla kurulan metaforlar

Uygulamada öğrenciler tarafından kullanılan 53 metaforik benzetmenin 6 adeti gelecek kavramıyla ilişkili ifade edilmiştir. Bunlardan mesleğe açılan kapı 2 kez diğerleri ise birer kez kullanılmıştır. Üniversite kavramını gelecek ile ilişkilendiren öğrencilerin görüşlerinin bazıları şunlardır:

“Üniversite hayatın son dönüm noktası gibidir çünkü hayatımızda daha eğitim hayatı geçirmeyeceğimiz için eğitime veda ederiz. Bu da olgunlaşmamızı sağlar ve daha sıkı yaşamaya başlarız.”(E5)

“Üniversite üst rütbe gibidir çünkü bazı öğrenciler liseden sonra okumak istemezler ve sıkı çalışma gerektirir. İyi bir bölüme gitmek istiyorsan çalışacaksın aynı askerdeki rütbe gibi.”(E2)

“Üniversite hayallerime açılan son kapı gibidir çünkü isteğime ulaşmam için yapılacak geçilecek son adımdır.”(K26)

Özgürlük kavramıyla kurulan metaforlar

Araştırmada katılımcılar tarafından üretilen 53 metafordan 8 tanesi özgürlük kavramları üzerinden kurulmuştur. Özgürlük kavramıyla kurulan metaforların her biri birer kez kullanılmıştır. Üniversite kavramını özgürlük ile ilişkilendiren öğrencilerin görüşlerinin bazıları şunlardır:

“Üniversite isteğe bağlı bir iş gibidir çünkü istersen gidersen istersen gitmezsin.”(E13)

“Üniversite serbest bir eğitim gibidir çünkü isteyen öğrenci açıktan okur, bazıları derse gelmez kendi evleri bile olabilir.”(E8)

“Üniversite dostluk gibidir çünkü üniversiteye başlayınca yeni arkadaşlarım olacak ve onlarla dışarı çıkıp istediğim gibi eğleneceğim.”(E3)

“Üniversite rahat bir nefes almak gibidir çünkü artık sınav stresi vb. şeyler olmayacak. Elinde bir mesleği olacak ve emeklerinin karşılığını alma vaktin gelmiş olacak.”(K24)

“Üniversite olgunlaşmanın parçası gibidir çünkü artık tek başına kararlar almak ve geleceğimi belirleyeceğim için olgunlaşmamı sağlar.”(K21)

“Üniversite sonsuz bir ışık gibidir çünkü büyüyüp yetişkin olup özgürlük ve hür yaşamak isteğimi gerçekleştirmek beni özgür kılar.”(K19)

Yiyecek kavramıyla kurulan metaforlar

Uygulamada öğrenciler tarafından oluşturulan 53 metaforik benzetmenin 1 adeti yiyecek kavramıyla ilişkili kurulmuştur. Üniversite ekmek arası kokorece benzetilmiştir. Öğrenci (E27) “Üniversite ekmek arası kokoreç gibidir çünkü bazı insanlar sınavı sevmeyen ne kadar önemli olduğunu bilseler de. Bazı insanlar ise sınavın hayatındaki yerini ve önemini iyi bilir, kokorecin tadını bilenler gibi.” Metaforuyla üniversiteyi bir yiyeceğe benzetmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılarak yapılan bu araştırmada sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik algıları metaforik benzetmelerle analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde birinci alt probleme yönelik 56 öğrencinin 53 farklı metafor ürettiği görülmektedir. Yapılan çalışmada üretilen 53 farklı metaforun içerik analizi sırasında incelenmesiyle hepsinin “üniversite” kavramıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak sekizinci sınıf öğrencilerinin zihinlerinde ‘üniversite’ kavramına yönelik ortak benzetimlerin olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan metaforik benzetimin niteliği kişinin sahip olduğu bilgi birikimiyle benzetme kurulan algı arasındaki bağın gücünü göstermektedir. Metaforik benzetme yapılan kavram hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunmaması yüzeysel metafor üretilmesine neden olmaktadır (Demirbilek, 2021). Öğrencilerin ürettikleri metaforik benzetmelerin bir kısmının (*hayatın başlangıcı, başarının anahtarı, yaşam, bir fidan...*) özgün olmasına karşın bazı benzetmelerin (*okuldan ayrı bir yer, iyi bir yere gelmek, çok büyük bir yer...*) yüzeysel olduğu görülmüştür. Korkmaz ve Bağçeci (2013) de lise öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik algılarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarında buna benzer sonuca ulaşmışlardır.

İkinci alt probleme yönelik öğrencilerin oluşturmuş oldukları 53 farklı metaforik benzetme ortak özelliklerine göre 6 kategoride ele alınmıştır. Kategoriler ve frekansları sırasıyla şu şekildedir: Mekan Kavramıyla Kurulan Metaforlar (16), Süreç Kavramıyla Kurulan Metaforlar (13) Doğa Kavramıyla Kurulan Metaforlar (11) Özgürlük Kavramıyla Kurulan Metaforlar (8) Gelecek Kavramıyla Kurulan Metaforlar (7) Ve Yiyecek Kavramıyla Kurulan Metafor (1). Oluşturulan metaforlar incelendiğinde en fazla kullanılan kategorinin mekan kavramı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gözünde üniversitenin metaforik benzetmelerle bir mekan olarak algılandığını gösteren bu bulgular Korkmaz ve Bağçeci (2013)’nin çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik “üniversite” kavramının genel olarak bir mekan olarak algılandığını göstermektedir. Öğrenciler oluşturdukları metaforik benzetmelerle üniversiteyi nasıl bir şemaya yerleştirdiklerini ifade etmektedirler. Mekan, süreç, doğa, özgürlük, gelecek, ve yiyecek kategorileriyle gruplandırılan metaforik benzetmeler üniversite kavramının öğrencilerin gözünde 6 farklı şemada yoğunlaştığını gösteriyor. Derinlemesine araştırmanın sonucunda oluşturulan kategoriler incelendiğinde, öğrencilerin; genel olarak “üniversite” kavramına yönelik *sonsuz bir ışık, zümrüt madeni, evim, dostluk, hayatın başlangıcı, çiçek* gibi metaforlar üreterek olumlu tutum besledikleri görülmektedir. Frekans değeri (2) çıkan hayatın belirlenmesi, ağaç ve mesleğe açılan bir kapı metaforu hariç diğer metaforik benzetmeler birer kez kullanılmaktadır. Bu da çalışmaya katılan öğrencilerin “üniversite” kavramıyla ilgili farklı zihinsel şema oluşturduğunu gösterir. Bu öğrencilerin benzerlikten uzaklaşp özgünleştiği gibi yorumlanabilir. Ancak bu sonuç üniversitenin öğrencilerin zihninde olması gerektiği gibi şema oluşturmadığını da gösterir. Eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapma işlevleri olan üniversitelerin bunun yanında ürettikleri bilginin işlevselliğini ve ticari kullanımını da önemseyen Wissema (2009) üçüncü kuşak üniversite olarak tarif ettiği kurumların değişim ve gelişim içinde olmak zorunda olduğunu belirtmektedir. Çağ değiştikçe değişime ve gelişime ihtiyacı olan üniversitelerin nasıl algılandığı merak konusu olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin “üniversite” kavramına yönelik oluşturdukları metaforik benzetmeler bu soruya açıklık getirmektedir.

Öneriler

Metaforik benzetmelere yönelik yapılan araştırmaların kişinin bilgi birikimiyle benzeşimde bulunmasının yanında tutumlar üzerindeki etkisi de önem arz etmektedir. LGS' ye girecek olan 8. Sınıf öğrencilerinin üniversite hakkında daha fazla bilgilendirilerek bilinçlendirilmesi önerilmektedir. Bu yüzden sekizinci sınıf öğrencilerine gerçek bilgiye ulaşmaları için üniversiteden öğrenci, öğretim görevlisi bilgi verme amaçlı okula davet edilebilir ya da öğrencilere üniversite gezileri düzenlenebilir. Bu sayede yanlış algılardan kurtulup öğrencilerin üniversiteyi doğru ve eksiksiz algılaması sağlanabilir. Algısı değişen öğrencilerin üniversitede okumaya teşvik edilebileceği düşünölmektedir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak olumsuz algıların ortadan kaldırılmasına yönelik değişik çözüm önerilerinin geliştirilmesi önerilebilir. Bu nedenle sayıca az olan "üniversite" kavramına yönelik metaforların arttırılması ve daha geniş kitlelere ulaşarak uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akturan, U. ve Esen, A. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, M. M., ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 34(171), 100–108.
- Baskan, G.A. (2001). Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(1), 21-32.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Çelik, S., ve Yarım, M. A. (2019). Üniversite öğrencilerinin üniversite, rektör ve gelecek kavramlarına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(2), 31-50.
- Demirbilek, N. (2021). Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime ilişkin metaforik algıları/Metaphoric perceptions of university students on distance education. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-15.
- Demirbilek, N. (2022). Üniversite öğrencilerinin rektörlük kavramına ilişkin metaforik algıları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 302-313.
- Demirtaş, H., ve Çoban, D. (2014). Üniversite öğrencilerinin, üniversite ve fakülte kavramlarına ilişkin metaforları (İnönü Üniversitesi Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 113-144.
- Doğan, D. (2014). Öğretmen adaylarının perspektifinden okul kavramının metaforlarla analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 361-382.
- Döş, İ. (2010) Aday Öğretmenlerin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metafor Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(3) , 607-629.
- Ekiz, D., ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Günay, D. (2004) *Üniversitenin niteliği, akademik özgürlük ve üniversite özerkliği*, International Congress on HigherEducation, EDU 2004–İstanbul, May 27-29.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ,öğretmenlik’ kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471- 484
- Levine P.M. (2005). Metaphors and Images of Classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (Çev: Gündüz Bulut). İstanbul: MESS Yayınları No:280.
- Moser, K.S. (2000). Metaphor analysis in psychology: Method, theory, and fields of application. *Qualitative Social Research*, 1(2), 21-28.
- Nalçacı, A., ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239-258.
- Ortaş, İ. (2004) Üniversite özerkliği nedir? *Üniversite ve Toplum*. 4 (1) , 1-7

- Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 96-109.
- Rasmussena, E., Moenb, Ø., ve Gulbrandsenc, M. (2006), Initiatives to promote commercialization of university knowledge. *Technovation*. 26. 518–533.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Eğitim Yönetimi*. 55. 459-496.
- Saban, A. (2008). Primary school teachers' and their students' mental images about the concept of knowledge. *Elementary Education Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Tural, D. ve Şahin, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin kendi üniversite ve ideal üniversite algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 209-240.
- Wissema, J.G. (2009), *Towards the third generation university: Managing the university in transition*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Yalçın, M., ve Erginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.
- Yarım, M. A ve Çelik, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin üniversite, rektör ve gelecek kavramlarına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(2) , 31-50
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Korkmaz, F., ve Bağçeci, B. (2013). Lise Öğrencilerinin “Üniversite” Kavramına İlişkin Metaforik Algıların İncelemesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 187-204.